

Zaglebie Ambitnej Turystyki

Besko - Bukowsko - Dębowiec - Dukla - Iwonicz-Zdrój - Jaśliska - Krempna - Komańcza - Nowy Żmigród - Osiek Jasielski - Rymanów - Zarszyn

14 grudnia 2019 r., Dukla, informacja o przebiegu i efektach

konferencji naukowo-pragmatycznej: Zaglebie Ambitnej Turystyki - idea koncepcji, wychowawcza treść programowa, sposób realizacji i zasady ekonomii ZAT:

Konferencja w dniu 14 grudnia odbyła się w efekcie realizacji postanowień posiedzenia Rady ZAT w dniu 1 października. W praktyce było to kolejne spotkanie przybliżające złożoną koncepcję ZAT ale nawiązujące również do trwających prac nad strategią rozwoju województwa Podkarpackie 2030.

Niewątpliwie celem głównym konferencji było zapoczątkowanie prac zespołu specjalistów, pewnego think-tanku, który winien wypracować relatywnie szczegółowe rozwiązania dotyczące:

1. Dokumentu Planistyczno-Urbanistycznego czyli umiejscowienia w obszarze geograficznym Zaglebia kluczowych obiektów, zarówno infrastruktury komunalnej jak i prywatnych obiektów funkcjonalnych przemysłu edukacyjno-wychowawczego/turystyki oraz obiektów o charakterze mieszanym (PPP lub inne sposoby powiązań funkcji).

Zespół w tym zakresie jest w trakcie tworzenia - określiliśmy zakres osobowy i osoby te, w większości, już wyraziły wolę uczestnictwa w pracach.

2. Treści programowej: pedagogicznej, edukacyjnej, formującej osobowość i adekwatne postawy wobec siebie i świata, która to treść byłaby wzorcem dla prowadzenia przemysłu edukacyjnego przez poszczególnych operatorów campów i innych obiektów.

Istnieją zaczątki takiego zespołu - brak jednak bliższego określenia jego składu osobowego.

3. Mapy drogowej budowy Zaglebia oraz narzędzi formalno-prawnych stanowiących ścieżkę wsparcia budowy Zaglebia przez państwo (wstępnie Porozumienie Terytorialne).

Istnieje wstępnie określone, nowe narzędzie zaproponowane jeszcze przez MIR i deklaracja zarządu województwa w tym zakresie ale brak jest konkretów a tym bardziej koncepcji zespołu, który miałby się zająć tym obszarem.

W efekcie dalsze prace będą prowadzone przez: w odniesieniu do Dokumentu Urbanistyczno-Planistycznego - odpowiedni zespół powołany na najbliższym posiedzeniu Rady ZAT (planowane na 8 stycznia 2020 w Dukli) zaś w pozostałych kwestiach - przez przewodniczącą Rady.

W konferencji uczestniczyli m.in. posłowie: M. Kuchciński oraz P. Babinetz, przewodniczący Sejmiku - J. Borcz, radny Sejmiku - A. Drozd, członkowie zarządu województwa: E. Draus oraz P. Pilch, Nadleśniczy z Rymanowa - P. Panaś, przedstawiciele regionalnych uczelni: Uniwersytet Rzeszowski i Uczelnia Karpacka: A. Zatorski, K. Warchoń, W. Krukar, M. Buczek, nauczyciele: J. Śliwińska i H. Wierdak, wybitni znawcy i praktycy turystyki kwalifikowanej - W. Czado, przedstawiciel gminy Sękowa - J. Pięta, przedsiębiorcy: D. Brózda (członek Rady ZAT), A. Madej, J. Matusz oraz wójtowie, burmistrzowie i przedstawiciele gmin ZAT.

Najważniejsze myśli i przesłania:

poseł Marek Kuchciński - trzeba wspierać Zagłębie Ambitnej Turystyki; gdy spojrzymy na cele ogłoszone przez nową Komisję Europejską (Europa bardziej zielona, powiązana, inteligentna, bliżej obywatela, z podkreśleniem kwestii ochrony klimatu) okazuje się, że możemy wykorzystać tę proklamację dla wspierania Zagłębia; sama idea jest złożona i dosyć skomplikowana, ale to właśnie ma być jej siłą - jest bowiem unikalna w skali światowej i pociąga za sobą konieczność współpracy wielu organizacji, urzędów, inicjatyw gospodarczych; jestem zwolennikiem bardzo gruntownego konsultowania strategii województwa Podkarpackie 2030 - chodzi w końcu o podstawowy dokument, który nie tylko na najbliższe 10 lat ale w znacznie dłuższej perspektywie określi kierunki rozwoju naszego województwa; uwagi mieszkańców są cenne gdyż z bliska często trafniej oceniają oni sposoby zaspokajania i hierarchię potrzeb niż urzędnicy z Warszawy czy Rzeszowa; inicjatywa Zagłębie Ambitnej Turystyki jest tego dobitnym przykładem; dlatego wspieram i będę wspierał ujęcie ZAT w strategii Podkarpackie 2030 jako ważnego priorytetu; konieczne jest wciąganie w orbitę współpracy kolejnych gmin ZAT w woj. małopolskim i z obszaru Słowacji (nowe spojrzenie na Słowaków jako klientów, których wydatki tworzą miejsca pracy); jest pomysł na Beskid Niski - musimy znaleźć kolejny, dla obszaru pomiędzy południem a rozwiniętą północą województwa czyli koncepcję dla Pogórzy; w zakresie wielofunkcyjnych dróg turystycznych - znakomity jest pomysł aby wykorzystywać istniejącą, właśnie w Beskidzie Niskim najbogatszą, sieć lokalnych dróg i zamiast "zalewać" drogi szutrowe asfaltem (likwidując w ten sposób interesującą i przyciągającą różnorodność), uzupełniać istniejące połączenia w standardzie wystarczającym do jazdy rowerem, ciągnikiem czy pojazdem "leśnym", przesuując zaoszczędzone środki na bogactwo samych połączeń.

przewodniczący Rady ZAT Bogusław Szweda - prezentacja w załączeniu.

dr Krzysztof Warchoń (Uniwersytet Rzeszowski) - prezentacja w załączeniu.

wójt Bukowska Marek Bańkowski - prezentacja w załączeniu.

wicemarszałek Ewa Draus - zarząd (województwa podkarpackiego) na ostatnim posiedzeniu zdecydował aby Beskid Niski znalazł się w strategii Podkarpackie 2030, bezpośrednio wskazany w trzech miejscach, co ułatwi działania praktyczne gminom i przedsiębiorcom Zagłębia; dostrzeżliśmy, że jest to ważna inicjatywa i będziemy ją wspierać;

Porozumienie Terytorialne jest potencjalnym narzędziem służącym zawarciu odpowiedniej umowy czy umów pomiędzy gminami (i przedsiębiorcami ZAT) albo gminami i przedsiębiorcami w PPP z jednej strony a województwem i/lub ministerstwem (ministerstwami) czyli rządem RP - z drugiej strony; teraz musicie państwo samorządowcy i przedsiębiorcy jeszcze bardziej skonkretyzować przedsięwzięcia, o których miałam okazję słyszeć wielokrotnie: czy to podczas konsultacji dotyczących strategii województwa czy w czasie spotkań poświęconych Zagłębiu Ambitnej Turystyki, które organizowaliście; to nie jest łatwe ale mamy już współpracę z innymi województwami dlatego będziemy współpracować z woj. małopolskim gdy gminy Sękowa i/lub Uście Gorlickie przystąpią do ZAT.

wicemarszałek Piotr Pilch - rozumiemy, że (oprócz dróg typowo rowerowych, również w rozumieniu ustawowym, które łączą jakieś odległe, skrajne punkty i w ten sposób stanowią trasę podróży turystycznych rowerem przez kolejne krainy geograficzne) muszą powstawać pewne obszary, na których będzie wybudowana i będzie funkcjonować gęsta sieć wielofunkcyjnych dróg jednocześnie i turystycznych, i rolniczych i zakładowych dróg leśnych; popieramy - jako zarząd - pomysł aby np. w Zagłębiu Ambitnej Turystyki, sieć taka była zaprojektowana i wybudowana wspólnie (ale oddzielnie w sensie inwestorskim) przez gminy (starostwa), Lasy Państwowe czy gospodarstwa rolne i podzielamy pogląd, że taka sieć wielofunkcyjnych dróg turystycznych ma mieć takie samo wsparcie finansowe jak drogi typowo rowerowe, szczególnie że miejscowi gospodarze terenu wykorzystają istniejące połączenia drogowe oraz wiedzę swoich lokalnych turystów i przedsiębiorców aby sieć ta była stworzona rzeczywiście efektywnie i ekonomicznie, i naprawdę w równym stopniu dla lokalnych mieszkańców co turystów i uczniów odwiedzających Zagłębie; nie jest jeszcze przesądzone z jakich środków będą takie drogi finansowane, z wojewódzkich czy krajowych ale to jest priorytet dla zarządu województwa.

prezes BTT "Przełom Wisłoka" Daniel Brózda - da się pogodzić komercyjnego turystę z uczniami, którzy przyjeżdżają nawet 300 osób dziennie i to w ośrodku narciarskim, kiedy zimą i przy dobrej pogodzie jest prawdziwe spiętrzenie odwiedzających narciarzy. Da się ich pogodzić nie tylko w sensie samej pojemności stoku (choć to wcale nie jest takie oczywiste bo jednak trzeba te dwie, różne grupy od siebie odseparować na różnych stokach - a przynajmniej znaczną część uczniów uczących się grupowo jazdy na nartach i również już umiających jeździć musimy oddzielić od "komercyjnych" narciarzy) ale również w bardzo wąskim gardle jakim jest restauracja i nawet w najtrudniejszym obszarze jakim są wypożyczalnie sprzętu; nazwa komercyjny narciarz jest trochę myląca bowiem na grupach uczniowskich również zarabiamy, mimo że tak bogaty, całodzienny pakiet jak: sprzęt, nauka jazdy, wyżywienie i karnet na cały ośrodek kosztuje tylko 55 zł i w dodatku to po stronie ośrodka jest zapewnienie obsługi osobowej każdej grupie; dlatego - jako przedsiębiorcy zdecydowaliśmy wybudować na wierzchu Kiczery, w pobliżu górnej stacji kolei, obóz uczniowski składający się z 11 obiektów na 165 miejsc łącznie. Tutaj będzie ta sama zasada: standard musi być wystarczający dla komercyjnego turysty, który zimą dobrze zapłaci za pobyt w pięknych, nowoczesnych i świetnie położonych obiektach ale "szałas" (uczniowski szałas pasterski - to wstępna nazwa osiedla) muszą być na tyle ekonomiczne, że będą w nich naprawdę tanio mieszkać uczniowie - uczestnicy letnich, wiosennych i jesiennych obozów tematycznych; to właśnie ekonomia przemysłu edukacyjno-wychowawczego; koncepcja Campu Pasterski Szałas - na załączonych zdjęciach.

nadleśniczy Nadleśnictwa Rymanów Paweł Panaś - w obszarze ochrony przyrody żyjemy w świecie paradoksu, polegającego na tym, że z jednej strony argumentuje się za ochroną przyrody w ten sposób, że trzeba ją chronić dla ludzi a z drugiej - gdy ludzie chcą przyjechać do lasu, żeby tę chronioną dla nich przyrodę podziwiać, chłonać, czerpać z niej inspirację i edukować się, również ćwiczyć charakter i ciało - przez podejmowanie wycieczek rowerowych, pieszych czy narciarskich - to wówczas obecność ludzi jest dla deklarujących koniecznością ochrony środowiska problemem; Lasy Państwowe cieszą się z obecności ludzi w lesie i chciałyby tę obecność zorganizować - na pewno to nadleśnictwo, którym ja kieruję; paradoks ten nie dotyczy tylko sieci drogowej (choć jest to obszar wręcz narzucający się aby o nim wspomnieć - jak trudno wybudować w lesie drogę, która nie jest szlakiem zrywkowym - ten prawie zawsze nie nadaje się dla rowerzystów) a dotyczy również narzucania leśnikom wąskiego planu spojrzenia na każdy pojedynczy obiekt potencjalnie chroniony a nie na pewną całość, w ramach której (dopiero całości) widać, że warto poświęcić ochronę (np. powszechnego gatunku) w jednym miejscu aby móc ją rzeczywiście prowadzić w innych i jednocześnie zachować efektywność funkcji produkcyjnej lasów, która jest warunkiem w ogóle ich istnienia; pomysł dróg turystycznych, który od lat jest przedmiotem dyskusji, ma potencjał aby łączyć izolowane szlaki leśne, które mogą spełniać funkcje drogi turystycznej z punktu widzenia nawierzchni, np. rowerowej - wówczas i pieszej i narciarskiej - nawet wówczas gdy z czysto i wąsko rozumianej funkcji gospodarczej lasu to nie wynika; dodatkowo niezwykle ważne jest by sieć drogowa była spójna z planem obiektów przemysłu edukacyjno-wychowawczego, w tej naprawdę dużej przestrzeni, którą mamy szansę wspólnie i mądrze zagospodarować, jaką stanowi Beskid Niski.

dr Andrzej Zatorski (Uczelnia Karpacka) - Zagłębie Ambitnej Turystyki to wizja w jakimś sensie idealistyczna, co zresztą jest warunkiem w ogóle uzyskania motywacji do działania i poparcia społecznego ale z drugiej strony jest osadzona w realiach a szczególnie w realiach drenażu mózgów; można się zastanawiać, na którym etapie życia człowieka powinniśmy postawić przed nim pytanie czy chce tutaj, w lokalnym środowisku pozostać czy wyjechać "do wielkiego miasta czy świata"; argumentację do odpowiedzi na to pytanie winniśmy przygotować nie tylko w kontekście kraju ale może również albo nawet przede wszystkim w kontekście tych dzieci i młodzieży stąd, z Beskidu Niskiego; dlatego Zagłębie Ambitnej Turystyki winno mieć na celu przekonanie również dzieci - bo od dzieci czy też uczniów szkół, już na tym etapie winniśmy rozpocząć - z Komańczy, Jaślisk, Bukowska, Dukli czy Krempnej i z innych miejscowości, że tutaj mamy coś wyjątkowego i jedyne w swoim rodzaju; kluczowa jest treść pedagogiczna przemysłu edukacyjno-wychowawczego i sposób organizacji pobytów; czy nie mogłyby to być również obozy (jak to się teraz mówi campy) pomyślane "pod" istniejące gospodarstwa agroturystyczne a nie tylko nowe, duże czy średnie obiekty, z wykorzystaniem atutów takich gospodarstw z punktu widzenia metodyki choć i to, że te gospodarstwa już realnie istnieją też jest argumentem za.

dr Wojciech Krukar (Uczelnia Karpacka) - przygotowując Mapę Beskid Niski ZAT cz. wschodnia wykorzystałem swoje 25-letnie prace badawcze w zakresie lokalnego nazewnictwa, próbując utrwalić w bezpośrednich rozmowach z - dziś często już zmarłymi - mieszkańcami Beskidu Niskiego, historię tego obszaru geograficznego i etnograficznego; mapa posiada wersję mobilną (na komputer, tablet, smartfon), co oznacza, że ciągle może być ulepszana przez grono współpracujących osób uprawiających turystykę kwalifikowaną; wersja drukowana jest wyłącznie prezentacją aktualnego stanu mapy, który w wersji elektronicznej może co dzień zawierać coraz więcej monograficznej treści opisowej dotyczącej - mam nadzieję, że docelowo całości obszaru Zagłębia Ambitnej Turystyki - Beskidu Niskiego ale

również nieograniczoną liczbę opisów np. wycieczek autorstwa turystów posiadających konto w naszej mapie; mapa jest również sposobem poruszania się w terenie gdyż możemy na bieżąco śledzić w smartfonie, gdzie się znajdujemy ale możemy też używać jej jako narzędzia do planowania przestrzennego i to nie tylko sieci dróg turystycznych ale również planowania umiejscowienia obiektów przemysłu edukacyjno-wychowawczego, turystyki i rekreacji - przynajmniej na etapie wstępnym układania logistyki całej, połączonej ze sobą, współpracującej struktury; mamy tutaj wersję z naniesioną, wstępną propozycją dróg turystycznych w części wschodniej ZAT, z oznaczeniem przebiegów dróg, rodzajem inwestycji: budowa czy remont, miejscami obsługi rowerzystów, tzw. MOR oraz miejscami oznakowania.

pełnomocnik prezesa Alta Brzozów, inwestora w Rudawce Rymanowskiej, Janusz Matusz - jesteśmy obecnie na wstępnym etapie zaplanowania funkcji i obiektów na 16 hektarach powierzchni w Rudawce Rymanowskiej, w nieczynnym od 3 lat ośrodku wypoczynkowym w Rudawce, który wymaga wybudowania od nowa; będziemy starali się aktywnie włączyć się w prace dotyczące Zagłębia Ambitnej Turystyki i w taki sposób zaplanować ład przestrzenny na terenie dawnego ośrodka w Rudawce aby był on spójny z pomysłem ZAT i charakterem samej miejscowości i szerzej - Przełomów Wisłoka; jest to spore wyzwanie dla firmy bo - chociaż mamy doświadczenia w hotelarstwie i gastronomii - to jednak dzisiejsza, nowo-tworzona tkanka rekreacji i turystyki a tym bardziej w połączeniu z konceptem przemysłu edukacyjno-wychowawczego musi być czymś zupełnie wyjątkowym, unikalnym, niespotykanym i wartościowym aby ponieść na ten cel wielomilionowe nakłady.

przedstawiciel gminy Sękowa Jacek Pięta - wartością pomysłu Zagłębia Ambitnej Turystyki winno być zachowanie unikalnego, przyrodniczego ale przede wszystkim kulturowo-historycznego charakteru Beskidu Niskiego; chodzi o szeroko rozumiane środowisko, przejawiające się również rodzajem obiektów rekreacyjnych, turystycznych i obiektów przemysłu edukacyjno-wychowawczego. Ta nowa tkanka infrastruktury materialnej powinna współgrać z klimatem kulturowym, historycznym i cywilizacyjnym naszych gmin; na pewno bardzo zależy na tym mieszkańcom gminy Sękowa; dotyczy to również tak wydawałoby się błahych (w obszarze tożsamości kulturowej i historycznej) kwestii jak turystyka kulinarna czy też nawiązań jakie zwykła gastronomia winna posiadać w odniesieniu do kultury i historii; wydaje się, że niepodjęcie takiego działania jak ZAT może oznaczać, że wcześniej czy później dojdzie tutaj do chaotycznej zabudowy a nowe inwestycje mogą kiedyś (np. w efekcie poprawy dostępności komunikacyjnej dzięki Via Carpatia i CPK) upodobnić unikalny Beskid Niski do wielu nieroztropnie i niewłaściwie zurbanizowanych obszarów; zwracamy się o sprawdzenie możliwości prawnych współpracy w zakresie Zagłębia pomiędzy województwem podkarpackim a małopolskim, na którego terenie znajdują się gminy Sękowa oraz Uście Gorlickie.

radny Sejmiku Adam Drozd - oby słowa członków zarządu samorządu wojewódzkiego na temat ujęcia Beskidu Niskiego i Zagłębia Ambitnej Turystyki były oznaką rzeczywistego przełomu w podejściu do południowej części naszego województwa, która po prostu wymaga zwiększonego wsparcia w procesach rozwojowych; nie możemy zapominać o sieci drogowej dróg krajowych i wojewódzkich, które prowadzą w Beskid Niski i Bieszczady - mam na myśli drogę DK 28 ale też drogę Gorlice - Żmigród - Dukla - Jaśliska - Komańcza; za zapisami w samej strategii Podkarpackie 2030, równoważącymi albo lepiej: przyznającymi priorytet południu województwa podkarpackiego w dostępie do środków będących w dyspozycji samorządu województwa ale i budżetu państwa, muszą iść rzeczywiste duże środki tak aby

ten priorytet nie był tylko zapisem ale przekładał się na faktyczne inwestycje, nie tylko w drogi ale i w infrastrukturę wodno-ściekową, retencję i szeroko rozumianą infrastrukturę około-turystyczną.

wójt Jaślisk Adam Dańczak - wydaje się, że Zagłębie Ambitnej Turystyki, rzeczywiście koncepcja skomplikowana, złożona, umiejscowiona pomiędzy samorządem, Lasami Państwowymi i biznesem, z jednej strony: pomiędzy wyzwaniami cywilizacyjnymi stojącymi przed całym państwem, w obszarze odtwarzania pokoleń a naturalnymi i historyczno-kulturowymi, naprawdę solidnymi predyspozycjami Beskidu Niskiego w kierunku przemysłu edukacyjno-wychowawczego, zaś z drugiej: w skomplikowanej strukturze zależności pomiędzy różnymi narzędziami finansowymi państwa, województwa i unijnymi, jest na tyle zakomunikowana i zaakceptowana, jako dobry plan rozwojowy i dla nas (mam na myśli mieszkańców i samorządy lokalne), i dla województwa, i dla państwa, że powinniśmy - jako samorządy gminne - przystąpić do bardziej szczegółowego zinventaryzowania Zagłębia Ambitnej Turystyki; musimy zaplanować brakujące obiekty infrastrukturalne, komunalne oraz lokalizację węzłowych obiektów będących w przyszłości przedmiotem inwestycji prywatnych czy też w partnerstwie PPP; jest to zadanie trudne i poważne, nie tylko przez skalę obszaru ale i skalę wyzwania intelektualnego oraz niezbędny do zbudowania takiego planu interdyscyplinarny zespół (obejmujący od początku ważnego urzędnika z RDOŚ); większość albo i wszyscy specjaliści są obecni na sali; w zespole, który stopniowo tworzyłby plan, analizując obszar kolejnych gmin i wówczas kooptując specjalistów z tych gmin, winien być pewien stały trzon fachowców, mających ze sobą dobry kontakt; plan winniśmy mieć gotowy na koniec marca - taka jest potrzeba jeśli Zagłębie Ambitnej Turystyki ma być sukcesem.

Niniejsze konkluzje sporządził przewodniczący Rady ZAT Bogusław Szweda

* *prezentacje oraz wersję Mapy przekazuję w oddzielnych plikach z uwagi na objętość plików*